

<http://danefae.org/lib/vinokur/1959/slovoobr.htm>.

6. *Вирган І. О.* Російсько-український словник сталих виразів / І. О. Вирган, М. М. Пилинська. – Х. : Прапор, 2002. – 864 с. 7. *Вихованець І.* Теоретична морфологія української мови : Академ. граматики укр. мови / Іван Вихованець, Катерина Городенська ; за ред. Івана Вихованця. – К. : Унів. вид-во «Пульсари», 2004. – 400 с. 8. *Гінзбург М.* Особливості української мови, що ними часто нехтують / Михайло Гінзбург // Мова. Суспільство. Журналістика : Зб. матер. XVIII міжн. наук.-практ. конф. з проблем функціонування і розвитку української мови – К. : ВПЦ «Київський університет», 2012. – С. 209-214. 9. *Гінзбург М.* Професійні назви як дзеркало гендерної рівності / Михайло Гінзбург // Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах : зб. наук. праць – К. : Університет «Україна», 2012. – вип. 24. – С. 6-26. 10. *Загнітко А. П.* Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис / А. П. Загнітко. – Донецьк: ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. – 992 с. 11. *Караванський С.* Секрети української мови / Святослав Караванський. – 2-ге розширене видання. – Львів : БаК, 2009. – 344 с. 12. Конституція України: Прийнята 28.06.1996 (зі змінами згідно із Законом України від 01.02.2011 № 2952-VI). – Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> 13. *Курило О.* Уваги до сучасної української літературної мови / Олена Курило. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – 303 с. (передрук видання 1925 р.) 14. *Нелюба А. М.* «Гендерна лінгвістика» і малопродуктивні словотворчі засоби / А. М. Нелюба // Лінгвістика: зб. наук. праць. – Луганськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. – № 1 (22) Частина II. – С. 135-142. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ling/2011_1_2/18 15. *Нелюба А. М.* Інноваційні зрушення й тенденції в українському жіночому словотворі / А. М. Нелюба // Лінгвістика: зб. наук. праць. – Луганськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. – № 2 (23) – С. 49-59. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ling/2011_2/8.pdf 16. *Огієнко І.* Наша літературна мова / Іван Огієнко (Митрополит Іларіон); упоряд., авт. передмови та коментарів М. С. Тимошик. – К. : Наша культура і наука, 2011. – 356 с. (Бібліотечна серія Фундації ім. митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле ворття». Серія 2. «Зарубіжні першодруки». Том 9). 17. *Пономарів О. Д.* Стилістика сучасної української мови : Підручник /

О. Д. Пономарів. – К. : Либідь, 1992. – 248 с. 18. Практичний російсько-український словник приказок / НАН України, Ін-т енцикл. дослідж. ; упоряд. Г. Млодзинський ; за ред. М. Йогансена. – Відтворення вид. 1929 р. – К.: ІЕД НАН України, 2009. – 108 с. – (Із словникової спадщини; вип. 8). 19. *Пузиренко Я. В.* Агентиивно-професійні назви осіб жіночої статі в лексикографічному описі та узусі : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.15 «Загальне мовознавство» / Пузиренко Ярина Василівна ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2005. – 21 с. 20. Російсько-український словник (1924-33) / За ред. А. Кримського та С. Єфремова. – Електронна версія, 2007. – Режим доступу: <http://r2u.org.ua/> 21. *Семиколенова О. І.* Гендерний аспект сучасної мовної політики / О. І. Семиколенова, А. Г. Шиліна // Мовознавство, 2006. – № 4. – С. 32-40. 22. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III (з останніми змінами згідно із Законом України від 12.01.2012 № 4314-VI). – Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> 23. Словарь иностранных слов, вошедших в состав русского языка. Материалы для лексической разработки заимствованных слов в русской литературной речи / Составлен под ред. А. Н. Чудинова. – Издание третье, тщательно исправленное и значительно дополненное (более 5000 новых слов) преимущественно социально-политическими терминами, в жизнь в последние годы. – СПб., Издание В.И. Губинского, 1910. – Режим доступа: <http://www.inslov.ru/> 24. Словарь української мови / Упорядкував з додатком власного матеріалу Борис Грінченко: У 4-х т. / НАН України. Ін-т української мови. – К.: Наук. думка, 1996. – Т. 1. – 495 с.; Т. 2. – 558 с.; Т. 3. – 516 с.; Т. 4. – 616 с. 25. Словотворчість незалежної України. 1991-2011 : Словник / Укладач А. Нелюба. – Х.: Харківське історико-філологічне товариство, 2012. – 608 с. 26. Сучасна українська літературна мова: Морфологія / За заг. ред. акад. УРСР І. К. Білодіда. – К.: Наук. думка, 1969. – 584 с. 27. *Тараненко О. О.* Принцип андроцентризму в системі мовних координат і сучасний гендерний рух / О. О. Тараненко // Мовознавство, 2005. – № 1. – С. 3-25. 28. *Чак Є. Д.* Чи правильно ми говоримо? / Євгенія Чак. – К.: Освіта, 1997. – 240 с.

Олена Ільченко

Метафоричні словосполучення політичного дискурсу в мові ЗМІ XXI ст.: аксіологічний аспект

У статті проаналізовано метафоричні словосполучення політичного дискурсу сучасних ЗМІ в аксіологічному річищі, що зумовлено характерною рисою мови ЗМІ – соціальною оцінністю, якій підпорядковується принцип добору мовленнєвих засобів у журналістських текстах.

In this article analysis of the metaphoric word combination in the political discourse in the language mass media in axiology aspect, which conditioned is characteristic the language mass media – social appreciate, what subordinate principal selection speech means in media texts.

Мова ЗМІ – це той континуум, що має потужний вплив на суспільство, на процеси формування свідомості громадян. Журналісти як посередники між соціумом і політикумом

докладають максимум зусиль для якісного (інформативного й експресивного) мовного оформлення своїх матеріалів.

Цільне місце в арсеналі мовних засобів ЗМІ

посідає метафора, що набула властивостей важливої ознаки відповідних текстів. Однією із причин цього, як видається, є здатність метафори зберігати певну «загадковість» семантики, «концентрувати увагу на власному плані вираження» [1, с. 23], створювати яскравий образ, що запам'ятовується. Окрім того, метафора полегшує сприйняття складних понять і явищ дійсності, що не завжди є зрозумілими для широкого кола читачів. Тож роль метафори в мові ЗМІ полягає також у поясненні й оцінці складної політичної ситуації в країні, що, на думку авторки цієї статті, і є головною причиною активізації творення метафоричних словосполучень у політичному дискурсі (*далі* – ПД).

Таким чином, метафоричність набула статусу важливої ознаки ПД, що спричинило необхідність уживання особливого виду метафоричної одиниці – політичної метафори. Під **політичною метафорою** науковці традиційно розуміють «метафору, яка є мовним засобом впливу з метою формування в реципієнта (найчастіше в суспільства загалом) або позитивної, або негативної думки про те чи інше політичне явище (власне політику, партію, програму, захід та ін.)» [11, с. 5-6]. Маємо підстави виокремити поняття «**політичне метафоричне словосполучення**», під яким розуміємо метафоричні словосполучення, що функціонують у ПД із характеризувальною метою.

Визначальною рисою мови ЗМІ є оцінність, що у відповідній сфері побутування набуває рис соціальності. Це зумовлено тим, що журналіст – представник, «захисник інтересів і цінностей тих чи тих соціальних груп» [3, с. 396-397]. Таким чином, «аксіологічна діяльність журналіста укладається в оцінці тієї чи тієї соціальної групи» [3, с. 397]. **Соціальна оцінність** – «одна з основних стилевих рис газетно-публіцистичного стилю, зумовлена не тільки інформативним, а й – переважно – впливовим характером публіцистичного мовлення» [3, с. 396]. Положення про те, що соціальна оцінність є головним принципом мовної організації ЗМІ, було закладено в працях Г. Я. Солганика [8; 9]. Наприкінці 90-х рр. ХХ ст. були зроблені спроби переосмислити цей принцип, які ґрунтувалися на недооцінці впливу екстралінгвальних факторів на лінгвістичні характеристики текстів [3, с. 396]. Г. Я. Солганик слушно зазначив, що «зміна ідеологічної парадигми не скасувала принципу соціальної оцінності» (цит. за [3, с. 396]). Цей принцип впливає з особливостей публіцистичного підходу до викладу матеріалу. Такий ракурс дослідження мовних засобів ЗМІ не втратив своєї актуальності: молоді вчені продовжують активно працювати в цьому напрямі (див. праці [2; 4; 5; 6; 7; 12] та ін.).

Мета цієї статті – проаналізувати метафоричні словосполучення ПД (політичні метафоричні словосполучення), що продукуються в мові ЗМІ на початку ХХІ ст., у річищі

аксіологічних характеристик, а саме крізь призму соціальної оцінності.

Джерельною базою послуговували словник метафоричних словосполучень української преси [4] та матеріали телевізійних і електронних ЗМІ, що не ввійшли до словника у зв'язку з його джерельними, тематичними та часовими обмеженнями. Тож до аналізу було залучено понад 2000 метафоричних словосполучень (близько половини з них репрезентують ПД).

Підхід до вивчення метафоричних словосполучень ПД безпосередньо співвідноситься з політичними подіями, що перебувають у центрі суспільної уваги, адже саме вони, як правило, спонукають появу нових вербальних сполук, до яких належать і аналізовані в цій статті мовленнєві одиниці. Політичні події, перші персони політичної арени, суспільно-політичні явища потребують соціальної оцінки, а метафоричне словосполучення має змогу її репрезентувати. Суспільно-політичну лексику, вслід за Г. Я. Солгаником, розрізняємо як експліцитно й імпліцитно оцінну: до **експліцитнооцінних** відносимо суспільно-політичні слова, оцінність яких уходить у семантичну структуру слова, що зберігають оцінне забарвлення поза контекстом; до **імпліцитнооцінних** – оцінність яких простежується лише у відповідних умовах контексту [8, с. 35].

Таким чином, серед експліцитнооцінних метафоричних словосполучень ПД аналізуємо слова з уже наявними в їх семантиці оцінними значеннями або відтінками, наприклад, *потвори, бездарна, крикливі, фіктивне, ставленики* й т. под.: **Потвори тисячоліття** (Молодь України, № 91, 2001) – газетна рубрика присвячена політичним персоналіям; *Пізньою чи ранньою буде весна – результат один: бездарна команда «крикливих помаранчів» повинна «канути» в історію* (Комуніст, № 14, 2006); *Отже спецоперація «Фіктивне розлучення «оранжевих» вождів» буде нетривалим* (Комуніст, № 79 – 80, 2005); *Але ставленикам «оранжевих», <...> плювати на будь-які закони* (Комуніст, № 82, 2005). Як демонструють ці та інші (нижченаведені) приклади, політичні метафоричні словосполучення переважно негативнооцінні, при чому це стосується як експліцитнооцінних, так й імпліцитнооцінних висловлювань. Очевидно, це відбувається через недовіру владі, нестабільну соціально-політичну ситуацію в Україні [4, с. 9], що відображається в мові ЗМІ за допомогою аксіологічної характеристики.

Палітра оцінок імпліцитнооцінних політичних метафоричних словосполучень ЗМІ надзвичайно багата й складна: оцінного значення набувають слова, що репрезентують медичну, культурну, побутову, наукову чи інші сфери комунікації; позитивнооцінні або нейтрально забарвлені слова функціонують із негативним або іронічним

значенням і т. д.

Імплицитнооцінними політичними метафоричними словосполученнями вважаємо такі, до складу яких уходять, наприклад, позитивнооцінні семи, що в тексті набувають іронічного значення, наприклад, *підкувальники*, *борці*, *ідеали*, *рятівники* й т. под.: *Невже ці «народні підкувальники» поспішають у владу, щоб облагодіяти трудовий люд? Дурниці!* (Комуніст, № 10, 2006); *А ось позаторік вони разом з іншими своїми однокурсниками охоче «тусувалися» на київському Майдані в юрбах «помаранчевих борців»* (Комуніст, № 10, 2006); *«Ідеали Майдану», про які так багато говориться в штабах Віктора Ющенка і Юлії Тимошенко, провокаційна поведінка влади щодо Росії – це спроба реанімувати західний вибір, який добряче потьмянів за рік правління «оранжевого» режиму* (Комуніст, № 11, 2006); *«Помаранчеві» рятівники нації шукають виправдань та поясень катастрофічної ситуації через теплу, посушливу осінь* (Комуніст, № 4, 2006).

У сучасних ЗМІ поширення набув спосіб непрямой оцінки – **іронія** – елегантний засіб впливу на свідомість реципієнта, що дає змогу уникнути агресивної, категоричної оцінки, яка може бути не сформована на момент оприлюднення матеріалу. Цей оцінний прийом приховує в собі соціальну оцінність навіть у разі зовнішнього об'єктивного викладу фактів [4, с. 9]. Унаочнюють іронію лапки, що є графічним засобом вираження оцінки в журналістському тексті (див. про це [4, с. 7]).

Оцінного значення, як правило, негативного, у сучасній мові ЗМІ набувають і нейтрально забарвлені слова такі, як-от: *попливли*, *табір*, *торговці*, *фарбуються* й т. под., що зумовлено контекстом: *«Регіони» «попливли»* (Комуніст, № 84, 2005), тобто зазначена політична партія була усунута чинною на той час владою; *Це неймовірно дратує «помаранчевий» табір* (Комуніст, № 14, 2006) – ідеться про переможну політичну силу «помаранчевої революції» кінця 2004 р. – початку 2005 р.; *Торговці обіцянками* (Комуніст, № 41, 2006) – обманщики – характеристика українських політиків; *«Синьобілі» фарбуються в «оранж»* (Комуніст, № 54, 2005) – репрезентовано ситуацію, коли переможені пристосовувалися до переможної політичної сили.

У сучасному ПД, що реалізується в ЗМІ, історизми відіграють роль негативнооцінного семного компонента політичного метафоричного словосполучення, наприклад: *Термін правління пристаркуватого і хворого «царя Бориса» закінчувався, а втрачати його команді царські привілеї ой як не хотілося* (Народна газета, № 18, 2000) – про экс-президента Росії Б. Єльцина; *Суд імені Леоніда Кучми призначив його [В. Ющенко – І. О.] царем України* (Без цензури, № 1, 2004); *Його величність Володимир Третій*

(<http://www.expres.ua>, 08.03.2012, 10:17) – президент Росії В. Путін, який обіймає названу посаду третій термін.

У сучасній Україні негативною аксіологічною характеристикою набув комунізм як соціально-політичний лад або сприймається як історичне явище, що має неодмінно відійти в минуле – *Інструкція «на совість», або Прощальна пісня комуністичної утопії* (Закон і бізнес, № 3, 2008). Виняток становлять ЗМІ, що репрезентують інтереси відповідної політичної партії, де шляхом негативного поцінування протилежних політичних сил оптимізується ставлення до Компартії, порівн.: *До ділових і творчих слід віднести і цей XXXIX з'їзд Компартії України, незважаючи на те, що барабанички антикомунізму зуміли таки посіяти сумніви у частини народу: КПУ, мовляв, вимираюча партія* (Комуніст, № 49, 2005), де *барабанички* має негативне значення: це – пропагандист, палкий прихильник, тобто категорія оцінки виражається через негативнооцінні семи.

Засобами характеристики політичної ситуації в сучасній мові ЗМІ виступають елементи прецедентного тексту у складі метафоричних словосполучень. Наприклад, висвітлюючи ситуацію в Україні напередодні виборів, журналіст залучає інтертекст, прототекстом якого є кінофільм, – цим автор репрезентує іронічне ставлення до описуваного: *Десять «негренят» українських виборів. Які шанси кандидатів у президенти бачать астрологи* (Україна молода, № 198, 2009). Реципієнт має провести паралель між героями кінофільму «Десять негренят», яких по черзі вбивали й у результаті залишився один, і десятьма кандидатами в президенти, з яких президентом може стати лише одна людина. У відповідних контекстуальних умовах оцінності (іронічного відтінку) набуває такий інтертекст: *Три «горішки» для коаліції* (Демократична Україна, № 14, 2009), який відсилає до відповідного прототексту, що й пояснює переносне значення слова *горішки* – подарунки; лапки засвідчують іронію. Характеризувальними засобами стають і прецедентні тексти, що були знаковими для тієї чи тієї епохи, наприклад: *Комуністичний паровоз усе ще мчить, хоч уже нема ні пари, ні колії ... Пара пішла, як кажуть, у свисток, тобто на демагогію, а колію розібрали ще в 1991 році. Здавалося б, час зупинитися. Аж ні!* (Народна газета, № 26, 2000).

Із метою підвищення експресивності текстів ЗМІ журналісти використовують лексичні одиниці в переносному значенні, метафорично застосовуючи терміни різних галузей у невласливих їм комунікативних сферах, завдяки чому вони отримують відповідну оцінку [2, с. 86-87]. Пейоративного значення в ПД, що реалізується в ЗМІ, набувають одиниці, що репрезентують медичну сферу комунікації, наприклад: *25 квітня 2000 року Президент Леонід Кучма, попередньо натягнувши*

депутатам про необхідність **трансплантації кісткового мозку** («щоб додати трішки розуму для роботи в інтересах України»), подав на розгляд Верховної Ради проект закону «Про внесення змін до Конституції за результатами Всеукраїнського референдуму від 16 квітня» (Дзеркало тижня, № 1, 2000). У наведеному прикладі кістковий мозок – депутати Верховної Ради, відповідно трансплантація – розпуск членів Верховної Ради. Політичне метафоричне словосполучення ґрунтується на спільних рисах у функціональному призначенні кісткового мозку в живому організмі й членів Верховної Ради в українській державі. До складу політичних метафоричних словосполучень упроваджують терміноодиниці, що репрезентують галузь онкології, напевне, щоб підкреслити гостроту питання і його невирішуваність, адже політичні реалії переймають ознаки складної хвороби, з появою метастаз – невиліковної, наприклад: *А під усім цим «тхнуть» погано приховані гроші, отримані від замовників чергової партійної пухлини на тілі хворого суспільства* (Комуніст, № 49, 2005); *Онкологія: метастаз влади* (Комуніст, № 7, 2006); *«Третій Рим»: метастази фашизму. Червоно-коричневі барви російської політики несуть загрозу не лише Україні, а й світові* (Нація і держава, № 19 – 20, 2008). Вороже, недобророзумне ставлення, апатію виражають, як видається, усі політичні метафори, що асоціюють об'єкт висловлювання із хворим організмом, що нездатний плідно функціонувати. Цю думку підтверджують словникові статті Г. Я. Солганика, у яких негативне значення переносно вжитих слів медичної галузі унаочнює помітка *негат.* – *Анатомія. Перен., негат.; Вирус. Перен., негат.* тощо [10].

У мовленнєвому оформленні ПД характеризує елементом виступає побутова лексика, що надає зметафоризованому виразу іронічно-негативного відтінку, наприклад: *Табачник – зампре'єра «по памперсах»* (Без цензури, № 3, 2004); *У Радянській м'ясорубці. Брехливі історики досі фальсифікують правду про Другу світову війну, під час якої радянські полководці не рахувались із втратами мільйонів людей, що були набагато більшими від німецьких* (Нація і держава, № 19, 2008); *Перець* (заголовок). *Приготування цієї страви узяла на себе особисто шефіння кабінівської «кухні» Юлія Тимошенко.* <...> *Критика стосувалася здебільшого якості приготовлених Тимошенко страв: то «приватизаційний пиріг» підгорів, то «бюджетний вінегрет» покритий недостатньо дрібно, то «коаліційний борець» з'їли голодні опозиціонери з Партії регіонів ...* (Демократична Україна, № 1, 2009); *Владний «пиріг» черствішає на очах. Чи можлива в Україні цілковита зміна влади?* (Демократична Україна, № 14, 2009).

У ПД, що реалізується в ЗМІ, трапляються вербальні компоненти культурної сфери, до яких

належать номени різних типів видовищ, слова на позначення акторів і глядачів відповідних закладів, їх приміщення, театральних реквізитів, а також слова, пов'язані з театром ляльок, цирком і т. под., наприклад: *театр абсурду* – це аксіологічна характеристика української політики – *Московські піддавкувачі в театрі абсурду* (Нація і держава, № 24, 2007); *лялька* – негативна характеристика того, хто «управляє» Україною – *Коаліція фіктивних лялькарів. Поки вся країна обговорювала плани створення «ширки» ПР і БЮТ, намітився ситуаційний союз Віктора Ющенка і Віктора Януковича, де кожний вважає себе ключовим партнером* (Коментарі, № 24, 2009); *ляльковий театр* – це характеризувальний образ України на чолі з Президентом чи іншою впливовою особою – *Геополітичний театр. Світ що далі, то більше нагадує ляльковий театр. Десь у темряві таємничий ляльковод час від часу смікає лише йому відомі ниточки. Коли йому набридає та чи інша лялька, він бере нову* (Персонал плюс, № 45, 2007); *Політичні канатохідці* (1+1, ТСН тиждень, 20.05.2012, 19:31) – характеристика діяльності двох президентів – В. Януковича й В. Путіна, що ґрунтується на паралелізмі методики ходьби по канату (коли один із двох учасників руху піднімає руку, то другий теж повинен це зробити) й суголосності дій названих президентів і т. д.

Оцінності набувають вербальні компоненти, запозичені й з інших комунікативних сфер, таких, як-от: наукова – *Вибори – 2002. Під мікроскопом математичного аналізу: фальсифікації та фальсифікатори* (Самостійна Україна, Ч. 24, 2002); *Формула «політреформи» – Кучма у квадраті* (Без цензури, № 25, 2004); військова – *Арени політичних боїв* (Коментарі, № 1, 2009); *Мінне поле для гаранта. Готовність іти на непопулярні реформи для будь-якої української влади – питання майже світоглядне* (Закон і бізнес, № 11, 2010); юридична – *Суд імені Леоніда Кучми призначив його царем України* (Без цензури, № 1, 2004); *Президент [Росії – І. О.] на «юридичній поляні» «довбатиме» корупцію ще півроку* (Закон і бізнес, № 27, 2008) і т. д.

Отже, головним принципом мовної організації ЗМІ є оцінність (виражена експліцитно або імпліцитно), що у відповідних функціональних умовах набула рис соціальності. Наявність у ПД, реалізованому в ЗМІ, особливого виду метафоричної одиниці, яка є одним із засобів соціального впливу, зумовила введення в науковий термінологічний апарат поняття «політичне метафоричне словосполучення». Тож політичні метафоричні словосполучення покликані виконувати аксіологічну функцію: їх роль у політичному дискурсі ЗМІ сфокусована на параметрі соціальної оцінності.

Перспективу дослідження визначає актуальність подальшого детального вивчення мовленнєвих засобів соціального впливу й оцінки, серед яких аналізуємо метафоричні

словосполучення, що мають безперервну практику продукування в мові ЗМІ.

1. *Бессарабова Н. Д.* Метафора и образность газетно-публицистической речи / Н. Д. Бессарабова // Поэтика публицистики: [сборник / под ред. Г. Я. Солганика]. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – С. 21-34. 2. *Гнітецька М. М.* Метафора як засіб вираження оцінності в сучасному публіцистичному тексті / М. М. Гнітецька // Сучасні напрями досліджень міжкультурної комунікації та методики викладання іноземних мов: [зб. наук. пр.]. – 2011. – С. 86-87. 3. *Дускаева Л. Р.* Социальная оценочность (газетной речи) / Л. Р. Дускаева // Стилистический энциклопедический словарь русского языка / [Под ред. М. Н. Кожинной]. – М.: Флинта: Наука, 2003. – С. 396-397. 4. *Льченко О. А.* Вербалізоване «обличчя» сучасного суспільства: словник метафоричних словосполучень української преси (2000 – 2010 рр.) / Олена Анатоліївна Льченко. – Харків, 2012. – 198 с. 5. *Лавренчук Т. П.* Стилистичні особливості публіцистичного стилю / Т. П. Лавренчук // Сучасні напрями досліджень міжкультурної комунікації та методики викладання іноземних мов: [зб. наук. пр.]. – 2011. – С. 180-182. 6. *Нагель В. В.* Оцінні найменування осіб в українській мові кінця ХХ – початку ХХІ століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01. «Українська мова» / Валерія Володимирівна Нагель. – Дніпропет-

ровськ, 2008. – 20 с. 7. *Онищенко І. В.* Категорія оцінки та засоби її вираження в публіцистичних та інформаційних текстах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01. «Українська мова» / Ірина Володимирівна Онищенко. – Дніпропетровськ, 2005. – 20 с. 8. *Солганик Г. Я.* Лексика газети (функціональний аспект): [учебное пособие для вузов по спец. «Журналистика»] / Григорий Яковлевич Солганик. – М.: Высш. школа, 1981. – 112 с. 9. *Солганик Г. Я.* Общие особенности языка газеты / Г. Я. Солганик // Язык и стиль средств массовой информации и пропаганды. Печать. Радио. Телевидение. Документальное кино / [под ред. Д. Э. Розенталя]. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – С. 5-23. 10. *Солганик Г. Я.* Толковый словарь: Язык газеты, радио, телевидения: Около 6000 слов и выражений / Г. Я. Солганик. – М.: ООО «Издательство АСТ»: ООО «Издательство Астрель», 2002. – 752 с. 11. *Чадюк О. М.* Метафора у сфері сучасної української політичної комунікації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01. «Українська мова» / Олеся Миколаївна Чадюк. – К., 2005. – 20 с. 12. *Черненко Г. А.* Концепт «контроль» як мотив мовної оцінки за критерієм «сила» в політичному дискурсі 2002 – 2003 рр. / Г. А. Черненко // Вісник Київського міжнародного університету. Журналистика. Медіалінгвістика. Кінотелемистецтво. – Вип. 2. – К.: КиМУ, 2003. – С. 123-130.

Світлана Каленюк

Мова як складова національної культури

У статті порушено проблеми розвитку української мови на регіональному рівні: рівень мовної компетентності особистості, дотримання норм літературної мови, зазначено шляхи розв'язання мовних проблем в Україні, підвищення мовленнєвої культури.

The article raised the problem of the Ukrainian language at the regional level: the level of linguistic competence of the individual, respect for norms of literary language, defined solutions to language problems in Ukraine, improvement of speech culture.

Мова – надбання людства. Вона не тільки найпотужніший засіб спілкування, знаряддя мислення, а й необхідна умова існування народу. Мова спрямована як на внутрішній світ людини, її психіку, так і в зовнішній світ природи і людських взаємин. У рідній мові будь-якого народу закодовано все його життя – його історія, культура, світобачення, помисли і надії, його менталітет. Мова виникла в суспільстві, задовольняє комунікативні потреби суспільства, є однією з найважливіших ознак соціуму і поза ним існувати не може. Так, як мова це соціальне явище, то вона дуже тісно пов'язана з суспільством. Безперечно, що цей зв'язок – зворотній, бо суспільство без мови навряд чи зможе функціонувати. Хоча сьогодні українська мова має офіційний статус державної мови, однак проблема функціонування нашої мови в сучасному суспільстві є досить актуальною. Матеріали преси засвідчують далеко не однозначне ставлення громадськості нашої держави до національно-мовних питань.

Метою статті є з'ясування проблеми розвитку української мови на регіональному рівні: рівень мовної компетентності особистості, дотримання норм літературної мови.

Проблемами функціонування української мови як державної та питаннями підвищення мовної культури займалися Л. Струганець, Л. Мацько, С. Єрмоленко, Н. Сологуб, А. Матвієнко, М. Стріха, І. Петренко, В. Гонський, О. Сербенська, Т. Ткаченко, О. Біляев та інші.

У Національній доктрині розвитку освіти зазначено, що реалізація мовної стратегії здійснюватиметься комплексним і послідовним впровадженням навчальних, адміністративних, науково-методичних та роз'яснювальних пропагандистських заходів. У результаті впровадження й успішного здійснення основних і ще низки додаткових супровідних заходів мають гармонізуватися освітні потреби громадян України, нації, суспільства, держави. Але для цього необхідною є чітко виражена мовна політика держави, спрямована на обов'язкове